

LITERARY STUDIES. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.111-32.09“18/19”

<https://doi.org/10.31548/philolog2022.02.006>

**«ELAN VITAL»¹: «ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ» ЖІНКИ
В НОВЕЛІ Г.Д. ЛОРЕНСА «СОНЦЕ»**

**«ELAN VITAL» WOMEN'S REHABILITATION
IN D. H. LAWRENCE'S SHORT STORIES «SUN»**

Л. М. КУЛАКЕВИЧ, доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та перекладу,

L. M. KULAKEVYCH, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor of Philology and Translation

E-mail: leda4a@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2405-8894>

Український державний хіміко-технологічний університет, м. Дніпро, Україна
Ukrainian State University of Chemical Technology, Dnipro, Ukraine

Анотація. Установлено, що через одіозну репутацію, неоднозначне оцінювання творчого здобутку Д.Г. Лоренса його новелістика і досі залишається майже не дослідженою. Значна частина зарубіжних публікацій про творчість Д.Г. Лоренса присвячена його романам, студій про його новелістику небагато. Мета статті – проаналізувати особливості образу жінки в новелі «Sun». Вихідним для нас є розуміння того, що художній твір – це система знаків, які потрібно розшифрувати і таким чином осягнути задум автора. Дослідження проведено з використанням елементів мотивного, рецептивно-інтерпретаційного і психоаналітичного методів аналізу.

Зазначено, що в новелі за позірною простотою сюжетом (забезпечена молода жінка перебуває в депресії і тому вирушає з американського континенту на середземноморську Сицилію) художньо розгортається проблема жіночого буття як усуненості від життя через підпорядкованість існування побутуванню інших членів сім'ї. Особистісне «одужання» героїні уможливила її сепарація від матері, дитини чоловіка. У семіотиці тексту Лоренса значущими є мікрообрази гранітної скелі на мисі, серця, апельсина, сонця, хробаків, одягу. Так, гранітна скеля на мисі анонсує те, що американка повернеться зі скелі зі зміненою свідомістю. І найперше, що вона робить, змінює модель догляду за дитиною. Кидання апельсина сприймається як символічний акт передання синові прав на його життя. Відкидання героїнею одягу, слід потлумачити як відкидання цивілізаційних поведінкових стереотипів, через які чоловік соромиться дивитися на свою оголену дружину і ще більше соромиться роздягнутися сам, стримуючи й приховуючи свої емоції, мов равлик у мушлі. Наскрізні образи оголеного сонця й оголеної жінки втілюють їхні рівноцінні інтенції. У новелі послідовно показано, що героїня відчула душевну гармонію і задоволеність життям лише після того, як позбавилася опіки матері й обмежила свою опіку над дитиною, почала цінувати своє тіло, дозволила йому насолоджуватися сонячним промінням і спокоєм.

Ключові слова: новели Лоуренса, образ жінки, образ сонця, образ хробака, образ одягу, мотив сексуальності, мотив тілесності.

¹Elan vital (фр. букв. «життєве поривання») – поняття з філософії французького інтуїтивіста Анрі Бергсона (1859–1941), який пояснював життєдіяльність непізнаваним фактором, що є в кожному живому організмі.

Актуальність дослідження (Introduction). Через одіозну репутацію, неоднозначне оцінювання творчого здобутку Д. Г. Лоренса його новелістика і досі залишається майже не дослідженою. На думку Стефана Ситаєба, Лоренс, не сприймаючи консюмеризм сучасного йому британського суспільства, «вирішив пробудити духовність своїх читачів, запровадивши шокову терапію, парадоксально засновану на тілесності» [12, с. 134]. Як зазначив Тинг Бо, з точки зору сучасного екофемінізму, описуючи природу та жіночий опір суспільно накидваній долі, Лоренс у той же час художньо демонстрував, що пробудження фемінізму спричиняє розхитування свідомості чоловіків і їхній занепад [6]. За ФерештеЗангенепур, через стосунки між чоловічими і жіночими персонажами Лоренс художньо продемонстрував, як фемінність і маскуліність впливають на гендерну ідентичність кожної людини, і як наслідок, на їхні гендерні характеристики [16]. Рецепцію творів Лоренса ретельно відрефлексовано в дисертації Наталії Стирнік [5, с. 11-58]. Остання небезпідставно зазначила, що в українському літературознавстві новелістика письменника і нині залишається майже не перекладеною і не дослідженою. Отож актуальність нашого дослідження очевидна.

Аналіз досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publications). Аналіз зарубіжних публікацій про творчість Д. Г. Лоренса за останні десять років свідчить, що левову їх частку, як і раніше, присвячено романам письменника, студій про його новелістику небагато, ще менше їх про лоренсівську поезію. Так, Кірсті Мартін вивчила новелу «Сонце» / «Sun» в аспекті використання в ній популярної на той час теорії сонцелікування. На думку авторки статті, призначення такого лікування Джульетті нав'язане власним досвідом письменника: ФридіЛоренс лікарі також порадили відвезти хворого на туберкульоз чоловіка на сонце [11, с. 426]. Марія КасадоВіллануева, досліджуючи творчість Лоренса через призму використання ним міфічних і казкових моделей, відзначила розроблення мотиву сплячої красуні в новелі «Принцеса» / «The Princess» [14, с. 82].

Айджан Гекчеко характеризував особливості відтворення емоцій героїні новели «Запах хризантем» / «Odour of Chrysanthemums» і зрештою відзначив, що, зображуючи Елізабет як жінку, яка, здається, отримує садистське задоволення від смерті свого чоловіка, Лоренс критикує не жіночність, а британське суспільство ХХ століття, яке накладає на жінок непосильну відповідальність [8]. У статті Д. Бернлі досліджуються лексичні особливості новели «Фанні та Енні» / «Fanny and Annie» [7]. Ю. Синьчже зосередився на символіці коня в новелах Лоренса, декодуючи образ тварини як життєвий ідеал Лоуренса, адже уособлює патріархальне сільське господарювання («Дочка торговця конями» / «The Horse Dealer's Daughter», 1922), свободу («Жінка, яка поїхала» / «The Woman Who Rode Away», 1925), фантазію («Переможець на дерев'яному конику» / «The Rocking-Horse Winner», 1926) [15]. Ми у свою чергу установили специфіку моделювання образу жінки в новелах Д. Г. Лоренса «Принцеса» / «The Princess» [1] і «Прекрасна Дама» / «The Lovely Lady» [2]. У цій студії зосередимося на новелі Лоренса «Сонце» / «Sun» (1926).

Мета статті (Purpose) – проаналізувати особливості образу жінки в новелі «Сонце» / «Sun». Вихідним для нас є розуміння того, що художній твір – це система знаків, які потрібно розшифрувати і таким чином досягнути задум автора.

Матеріали і методи дослідження (Materials and methods of research). Дослідження проведено з використанням елементів мотивного, рецептивно-інтерпретаційного і психоаналітичного методів аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research and their discussion). Сюжет новели «Сонце» / «Sun» позірно банальний: за порадою лікаря чоловік відправляє свою дружину, яка перебуває в депресії, на лікування до Європи. Оскільки у США були свої пляжі і курортні зони, подорож героїні з терапевтичною метою аж за океан, очевидно, є художньо вмотивованою. Через деталі хронотопу, де домінують чорні кольори («У чорній ночі Гудзон коливав свою важку чорноту в розсипах іскор струменевого світла» [3, с. 214]),

монструозність нью-йоркського порту («море напружилось, наче одвічний змії хаосу» [3, с. 214]; «Та чорна паша, мабуть, пристань Лекавонна» [3, с. 215]), а також зауваження героїні («Атлантичний океан був сірий, мов лава, урешті-решт вона добралася до сонця» [3, с. 215]), від'їзд останньої сприймається як утеча з мертвотного, безраднісного для неї світу, частиною якого був і її чоловік, що у свою чергу викликає асоціації з казковим мотивом утечі від Зла. Деталь «добралася до сонця» сприймається не інакше як добралася до життя, здобула можливість жити.

Пасторальні деталі сицилійського пейзажу («будиночок над синім морем», «великий сад з виноградником», «оливи», «лимонні гаї», «прозора-зелені водойми», «джерельце, що витікало з печерки», «стародавній склеп», «сіра коза», «аромат мімози» [3, с. 215–216]) викликають алузії з потраплянням героїні до раю. Однак, констатація жінки, що бажане полегшення не настає («Але все це було зовнішнє і, правду кажучи, було їй байдуже. Сама вона залишалася такою ж, як раніше, з гнівом і розчаруванням, що засіли всередині, зі своєю нездатністю до справжнього почуття» [3, с. 217]), вказує, що, очевидно, її депресія зумовлена не зовнішніми, а внутрішніми чинниками. Причини психічної стагнації американки поступово виокреслюються через її думки про сина: «Дитина її дратувала – вона вчиняла замах на спокій її душі. З жахом, з огидою відчувала вона свою відповідальність за неї: немов вона повинна відповідати за кожне її дихання. Це було мукою для неї, для дитини, для всіх, кого це стосувалося» [3, с. 217].

При поверховому читанні новели складається хибне враження, що йдеться про манірну дамочку, яка занудьгувала, проживаючи в чи й не найпрестижнішому на той час районі Нью-Йорка (у тексті згадується 47 Авеню). Спочатку їй здається, що причиною цього є її чоловік, а потім усвідомлює, що її обтяжує власна дитина. Прикметно, що чоловік також зауважив, саме поява дитини і догляд за нею спричинили ворожість його дружини: «Він думав про те, яка бліда, мовчазна була вона в нью-йоркській квартирі, як жахливо, як гнітюче діяла на нього. М'яка,

боязка душа у стосунках з людьми, він був глибоко наляканий після народження дитини її страшною, безмовною ворожістю. Він розумів, що дружина нічого не може з цим поробити. Так влаштовані жінки. Їхні почуття перетворюються на свою протилежність, навіть усупереч їхній власній волі, це жахливо... жахливо! Жахливо, жахливо жити в одному будинку з жінкою, чиї почуття перетворилися на свою протилежність навіть усупереч її власній волі! Йому здавалося, що він розчавлений жорном її ненависті, з якою вона нічого не може вдіяти. Вона і себе розчавила, та й дитину також» [3, с. 234].

Звертаємо увагу, що в тексті жодним чином не вказано, що сім'я потерпає від матеріальних нестатків, більше того, сама подорож жінки разом з матір'ю, дитиною і нянею, свідчить про економічну успішність її чоловіка, що автоматично переводить художнє осмислення проблеми героїні в новелі Лоренса «Сонце»/«Sun» в метафізичну площину. Через мікроситуації спілкування героїні з чоловіком, матір'ю, маленьким сином, поступово виокреслюється думка про те, що причинами психічної і душевної стагнації молодій американки є неусвідомлене самою жінкою відчуття своєї усуненості від життя через підпорядкованість її існування побутуванню інших членів сім'ї. Ключем до такого розуміння ситуації є два епізоди, що відбуваються один за одним: спочатку мати вкотре нагадує доньці, що останній для терапевтичного ефекту потрібно зняти одяг для засмагання, однак це викликає агресію у молодій жінки; та потім американка все ж оголюється на мисі, але з власної волі: «І ось у ній таємно зародилося бажання погуляти оголеною на сонці. І бажання це вона плекала, немов таємницю. / Але їй хотілося піти подалі від дому – людей. А в краю, де кожна олива має очі, де кожен схил відкритий для погляду здалеку, нелегко сховатися. Але вона знайшла таке місце: відкритий сонцю скелястий мис, що далеко виступав у море, порослий великими кактусами з плоским листям, що зветься «колючий ведмідь». <...> / Джульєтта сіла під кипарисом і роздяглася. Потворні кактуси навколо неї утворили лісок, потворний, але принадний. Вона сиділа, підставивши сонцю груди, навіть тепер зітхаючи від

тяжкого болю, *опираючись жорстокості вимушеного підпорядкування*» (курсив наш – Л. К.) [3, с. 218]. Небажання жінки роздягатися, як того хотіла її мати, і роздягання героїні, коли схотіла цього сама, оприявнюють, на нашу думку, істинну причину депресії Джульєтти – вона постійно мусить виконувати вказівки і забаганки інших людей – чоловіка, сина, матері. Указані епізоди дозволяють припустити, що героїня доглядала свого сина так, як це робила (і досі робить) її мати – стара жінка прагне опікати свою доньку, яка вже сама стала матір'ю. Молода жінка опиняється між молотом і ковадлом: з одного боку – син, який весь час потребує уваги і якого не можна полишати ні на мить, з іншого – мати, яка ні на мить не залишає її як свою дитину, що і спричинило депресію молодшої матері. Сепарація від матері стає першим кроком в особистісному «одужанні» героїні (адже саме після від'їзду матері в жінки з'являється інтерес до життя). Деталі світу, які традиційно є маркерами смерті і суму («море побіліло», «пройшов дощ», «холодно в домі сонця» [3, с. 217]), асоціативно сприймаються як вказівка на «смерть» героїні як доньки (згадаймо, у казках дівчина дуже рано стає сиротою, що уможливорює її особистісне становлення).

Задоволення від засмагання героїні зчеплене з її аналізом реакцій свого тіла на сонце, що спонукає її розібратися в його потребах. У розумінні світоглядних трансформацій жінки важливим є мікрообраз серця: Джульєтті здається, що сонячне проміння проникає глибше, ніж у її кістки – «в її думки і почуття»: «Тяжке напруження її почуттів стало слабшати, холодні, темні згустки думок – розсмоктуватися. Вона починала відчувати, що тепло проникає наскрізь. Перевернувшись, вона підставила сонцю плечі, поперек, спину, стегна, навіть п'яти – хай відтануть! Вона лежала, ледь не до запаморочення приголомшена тим, що відбувається, – цим дивом. Її втомлене, змерзле серце розморожувалося і, розморожуючись, випаровувалося» [3, с. 219]. Завдяки християнському й романтичному дискурсам серце набуло в європейській культурі символу духовного / істинного життя, осередком любові, тоді як тіло – це ніщо, тому його потреби і бажання

потрібно стримувати. У новелі «Сонце» / «Sun» Лоренс певною мірою заперечує кордоцентричність життя людини. Означення серця героїні як змерзлого артикулює семантику відсутності любові, душевного тепла в житті жінки і її самотність. Та в аспекті значимих для творчості Лоренса ідей окремішності кожної людини, згубності поглинання особистості закоханої людини її обранцем / обраницею (що засвідчено новелами «Сучасна відьма» / «The Witch a la Mode»; «Нова Єва і ветхий Адам» / «New Eve and old Adam»), дитини батьками («Мати й дочка» / «Mother and Daughter», «Прекрасна Дама» / «The Lovely Lady»; «Принцеса» / «The Princess»), рівноцінності і важливості для людини як духовного життя, так і тілесної / статевий задоволеності / гармонії, по суті винесення / виселення серця / душі героїні за межі тіла (сонце проникало в думки, а від цього серце розтавало і випаровувалося, тобто втрачало свою конкретність) ознаменовує зміщення її життєвих цінностей із суспільно рекомендованих обов'язків перед сім'єю на особистісні потреби і право самій вибудовувати життя.

У семіотиці тексту Лоренса додаткових культурних конотацій набуває місцина для сонячних процедур: героїня обирає не доглянуті оливкові сади чи піщані пляжі, а гранітну скелю на мисі. Відповідно, з одного боку, оголення героїні в дикій природі можна трактувати як її хоч і короткочасне, та все ж повернення у первісний світ, де жінка не мусила прикриватися одягом і соромитися свого тіла. З іншого, це анонсує те, що американка повернеться зі скелі зі зміненою свідомістю (саме на горі Мойсей отримав заповіді і з гори Фасга Бог показав йому землю обітовану). І найперше, що вона зробила, – змінила модель догляду за дитиною. Знаковою є мікроситуація, коли жінка, уперше повернувшись зі скелі, повністю роздягнула дитину і запропонувала їй ввіймати апельсин – хлопчик притисдо голого тіла плід і кинув його через незвичність таких відчуттів. Через асоціативні ланцюжки «апельсин – китайське яблуко – біблійне яблуко пізнання» й «апельсин оранжевий – оранжеве сонце – сонце-життя» дії героїні сприймаються як символічний акт

передання синові прав на його життя. Констатування жінкою тривожності сина через відсутність її раніше постійної опіки, своїх почуттів («розімліле серце не відгукнулося у відповідь занепокоєнням хворобливої любові» [3, с. 220]; «повна байдужість серця» [3, с. 220]; «своїй повній байдужості до його тривоги» [3, с. 221]) в поєднанні із зауваженням, що не можна виховувати сина слишком [3, с. 221], маркують переміщення центру ухвалення рішень з області емоцій Джульєтти в область її здорового глузду.

Особливістю художньої інтерпретації мотивів дітонародження й материнської любові в новелі Лоренса «Сонце» / «Sun» є те, що поява дитини не подається як виняткова, найщасливіша подія в житті жінки. У тексті зауважено, що тепло сонця було для героїні набагато приємнішим, ніж тепло ручок її дитини (для суспільства початку XX століття, як і для теперішнього, ця думка межує з богохульством, адже материнська любов є найвищою чеснотою жінки). Найпростіший вихід з такої ситуації – передати дитину під повну опіку няньки і молода американка могла собі це дозволити. Однак лоренсівська героїня кожен день забирала хлопчика з собою на мис, де свідомо відмежовувалася від нащадка настільки, щоб лише контролювати його безпеку, спонукаючи / змушуючи його самому шукати розваги, пізнавати світ природи навколо себе (як-от в епізоді зі змією). Отож лоренсівська героїня не відкидає материнство (доказом цього є і споглядання американки за місцевим селянином, з яким вона захотіла зачати дитину), а переосмислює принципи догляду за дитиною. Значимим для такого розуміння сенсу вчинку жінки є її пояснення: «Дитина більше так жваво не цікавила її, і вона звільнила її від тягара свого занепокоєння і волі. І від цього вона [дитина – Л.К.] стала тільки міцнішою і здоровішою» [3, с. 222]. Згодом мати неодноразово зауважує самотійність нащадка: «Дитина теж стала іншою істотою, відзначеною якоюсь особливою, тихою, промореною сонцем зосередженістю. Тепер він тихо грався один, і їй майже не доводилося стежити за ним. Як наче він і не помічав, як залишався один» [3, с. 227]; «Зараз він рухався впевнено і швидко справлявся зі своїми

труднощами, наче молоде звірятко, поглинуте безмовною грою» [3, с. 228]; «Удалині, неначе поглинуте життям молоде звірятко, бігала дитина» [3, с. 232]. Отож позбавившись опіки матері й обмеживши опіку над дитиною, героїня поступово здобуває душевну гармонію й отримує задоволення від життя й доглядання за сином. Звертаємо увагу на те, що в художній прозі Лоренса неодноразово порушується проблема обтяжливості надмірної материнської любові й опіки як для жінки, так і для її дитини, яка стала вже дорослою та все ще не має змоги бути окремою людиною зі своїми бажаннями і життєвими планами (новели «Прекрасна Дама» / «The Lovely Lady», «Мати й дочка» / «Mother and Daughter», роман «Сини і коханці» / «Sons and lovers»). Це, очевидно, є наслідком особистого досвіту письменника, який зміг облаштувати сімейне життя лише після смерті матері.

У новелі «Сонце»/«Sun» послідовно показано, що героїня відчула душевну гармонію і задоволеність життям лише після того, як почала цінувати своє тіло, дозволила йому насолоджуватися сонячним промінням і спокоєм. Художньо це оприявлено через мікрообраз зниклого серця жінки: «А її серце, сповнене тривоги і напруженості серце, зникло, мов квітка, що опадає на сонці, залишаючи лише зрілу коробочку із насінням» [3, с. 221]. Усією своєю творчістю Лоренс прагнув довести, що ігнорування тіла на користь душі / серця робить людину нещасливою. Зокрема в есе «Фантазія на тему про несвідоме»/ «Fantasia of the Unconscious» (1922)² письменник акцентує: «Так що не відмахуйтеся від того факту, що у вас є тіло, і не намагайтеся здаватися більш духовними, ніж ви є насправді» [4, с. 197]. Чемпіон Маргрет Гуннарсдоттир, аналізуючи «підроблене емоційне життя» в романі Лоренса «Коханець леді Чаттерлей», підкреслює, що в післявоєнному капіталістичному суспільстві під впливом гегемонної машинної культури людське тіло було надзвичайно знецінено. При цьому дослідник акцентує, що лоренсівська

²Вказана праця увійшла до збірки есе Лоренса «Психоаналіз і несвідоме» / «Psycho analysis and the Unconscious», опублікованої у Нью-Йорку.

героїня Констанція відкриває для себе тіло, що надає сенсу її життю [9]. Подібної думки дотримується і Кунь Чжу. Порівнюючи різні варіанти перекладу роману «Коханець леді Чаттерлей» китайською мовою, він одночасно зауважує, що Лоуренс мав на меті пробудити людей до боротьби за самоіснування, щоб позбутися придушення, накладеного сучасною цивілізацією, і встановити гармонію між чоловіком і жінкою, між людиною і суспільством [9, с. 933]. Висновки обох дослідників повною мірою можна застосувати і до новели «Сонце». Художньо презентований у ній мотив життя тіла зчеплено з мотивом радості життя жінки без зведення його сенсу до дітонародження й пожиттєвого опікування нащадками, які поступово трансформуються у мотив не обов'язковості шлюбу і проживання жінки з батьком дитини під одним дахом, що артикульовано роздумами героїні («Джувьетта ж міркувала: чому не можна мені побути годину з цією людиною і народити від неї дитину? Чому моє життя має бути прив'язане до життя чоловіка? Чому не зустрітися з ним на годину, на стільки, скільки буде бажання, – і не більше? Між нами вже спалахнула іскра» [3, с. 238]).

Як зазначив Стефан Ситаєб, особливістю малої прози Д. Г. Лоренса, створеної під час і після Першої світової війни (1914–1929), є те, що в ній об'єкти «не лише олюднюються, але й наділені магнетичною, часто сексуальною енергією, яка змінює почуття їхніх власників, як життя, чи смерть» [12, с. 135]. На його думку, у новелі «Сонце» такими якостями наділений образ сонця, що есплікується в описі візуальних і тактильних відчуттів героїні, «неявними і явними посиленнями на статевий акт із сонячною стихією (звідси подвійне значення дієслів «прийти» та «проникнути»)» [12, с. 137].

З наукової точки зору Сонце – це зоря, навколо якої рухаються інші космічні тіла Сонячної системи. Усі вони взаємозалежні і в той же час кожен має свою траєкторію руху. Згідно з філософією Лоренса, люди теж повинні вибудовувати своє життя за такими ж принципами. Намагання однієї людини підпорядкувати собі буття іншої, змінювати власну

траєкторію життя заради чоловіка, дружини, дитини, батьків неминуче призводить до катастроф у стосунках, що художньо оприявлено новелами «Сучасна відьма» / «The Witch a la Mode»; «Нова Єва і ветхий Адам» / «New Eve and old Adam», «Мати й дочка» / «Mother and Daughter», «Прекрасна Дама» / «The Lovely Lady»; «Принцеса» / «The Princess». Ключем до такого розуміння образу сонця в однойменній новелі є есе Лоренса «Фантазія на тему про несвідоме» / «Fantasia of the Unconscious», написане ним під впливом модних на той час теорій Фрейда, Юнга, Бергсона та Ейнштейна. Сприймаючи лише окремі положення зазначених науковців, англійський письменник неодноразово акцентував на тому, що кожна людина – «індивідуальна особистість», навіть маленька дитина – це вже «я», хоч і на стадії бруньки чи пуп'янка [4, с. 191]: «Я – це я, ну а ви – це ви, і ми поставлені перед печальною необхідністю створення своєї власної, людської, теорії відносності. Ми потребуємо її навіть більше ніж Всесвіт. Зірки якось же ухищаються ковзати пліч-о-пліч одна з одною, не дуже заважаючи одна одній і не спричиняючи одна одній шкоди. Але ви і я, дорогий мій читачу, свято переконані, що ви – це я, а я – це ви, що продиктовано нічим іншим, як шляхетним прагненням до загальнолюдського братерства, – так от, ми з вами в цьому своєму святому переконанні готові втоптати одне одного в бруд і чубитися. / Ви – не я, дорогий мій читачу, навіть не сподівайтесь на це» [4, с. 193]. «Зоряну рівновагу» між чоловіком і жінкою найбільш яскраво, на нашу думку, презентовано в романі «Закохані жінки» / «Women in Love», стосунками Урсули та Біркіна, які намагаються, хоч і не безболісно, вибудовувати свої відносини як існування «двох полюсів однієї сили», що один одного урівноважують, а не поглинають.

Слід зазначити, що образ сонця загалом є семіотично значущим для всієї творчості Лоренса. Про його концептуальність свідчить хоч би і його поезія «Аристократизм сонця» / «Aristocracy of the Sun», де небесне світило презентується як взірець для людини:

Щоб бути аристократом сонця / To be

anaristocrat of the sun

Не треба чекати, поки тебе піднесуть
/ You don't need one singlesocia linferiorto exalt
you;

Візьми свою шляхетність прямо із
сонця / You draw your nobility direct from the
sun

Хай інші залишаються внизу / Let
other people be what they like [13, с. 425].

Ліричний герой Лоренса закликає відкинути соціальні приписи / соціально рекомендовані моделі поведінки і стати «аристократом сонця», що сприймається як настійна рекомендація людині встановити свою траєкторію життєвого руху без його улягання в життя інших людей. Для ліричного героя мірою життя є саме незалежненесонце, а не думки інших людей («Я вийшов із сонця і моя міра – не люди <...>» / «I amthat I am / from the sun,/ and people are not my measure<...>» [13, с. 340]). В аспекті нашого дослідження новели «Сонце» / «Sun» важливими є мікрообрази мертвих людей, грошових рабів і соціальних хробаків, які зринають у згаданій поезії у зв'язку з образом дітей:

Якщо початково думати, / Perhaps, if
west arted right,

що наші діти / all the children could
grow up sunny

– аристократи сонця / and sun-
aristocrats.

нам не потрібні будуть ні покійники
/ We need have no dead people,

ні ласі до грошей соціальні хробаки /
money-slaves, and social worms [13, с. 402].

У новелі «Сонце» / «Sun» неодноразово артикульовано, що для героїні її чоловік – це «хробак, що ніколи не бачив сонця» [3, с. 221]. Повторюваність і варіативність цього мікрообразу (жінці здається, що люди загалом «так схожі на могильних хробаків» [3, с. 223], її син і грецькі селяни, мов равлики, бояться сонця) підкреслює його семіотичну значимість. Хробак як біологічна істота належить до класу безхребетних, життя яких минає під землею у процесі безкінечного харчування й розмноження. У переносному сенсі безхребетність – відсутність характеру, тобто життєвих переконань і принципів, власної думки, на основі яких можна було б вибудувати свою, відмінну від інших, долю. У новелі

Лоренса відсутність внутрішнього стрижня в героєві транслюється і через мікрообраз «чорнильної плями на промокашці» (бо саме так його бачить дружина), що також актуалізує семантику безформності і невиразності. Безвольність американця внутрішньо відчула і грекиня при першій зустрічі з ним («Стара родом із Великої Греції розкусила його з першого погляду: він добрий, сказала вона собі, тільки він не чоловік, бідолаха» [3, с. 230]). Стиль життя героя транслюється і через кольоровий код. Атрибутивною рисою його зовнішності є сірий колір, що через нав'язливе повторення актуалізує семантику буденності, невиразності, непомітності, беземоційності, загубленості в масі: на Морисі «сірий фетровий капелюх», «темно-сірий костюм», «темно-сірий піджак», «світло-сірий капелюх», він має «сіре обличчя», «сіре чернече обличчя сором'язливого бізнесмена», «сіре обличчя міської людини» [3, с. 4] тощо. У той же час через мікрообрази, наділені білим кольором (уперше роздягнувшись, героїня бачить свої груди, «мов білі виноградні грона», тіло – мов «білий гарбуз», що має дозріти на сонці [3, с. 217]), грецьку сентенцію, що «біле, не засмагле тіло схоже на риб'яче, у ньому немає здоров'я» [3, с. 222]), поступово окреслюється мотив безбарвності життя без сонця.

Художній презентації психічних трансформацій молодшої американки підпорядковано наскрізний образ одягу. Саме його повне скидання ініціює процеси переживання та самоусвідомлення жінки. Загалом для індивідуального стилю Лоренса властиве докладне описування жіночого вбрання з указуванням його назви і кольору (особливо яскраво це презентовано, на нашу думку, романом «Закохані жінки» / «WomeninLove» (1920), однак у новелі «Сонце» / «Sun» інформація про це зведена до повідомлення, героїня одягнена чи гола, згадуються хіба що пеньюар і сандалії: «Тепер вона порозумнішала, стала кмітливішою й одягала лише пеньюар голубиного кольору та сандалії. Так що в будь-якому затишному куточку вона вмиє поставала перед сонцем голою. А в ту мить, як одягалася знову, ставала сірою і невидимою» [3, с. 221]. У міфології та

фольклорі взуття традиційно уособлює світоглядний і психологічний фундамент, те, чим керується людина у своїх вчинках і побутуванні. У новелі Лоренса згадку про взуття розглядаємо як вказівку, що найбільш органічним для себе героїня обирає еллінське ставлення до життя (сандалії є елементом саме еллінської культури). На користь такого значення мікрообразсандалів свідчить і те, що жінку відправлено (адже їй було байдуже, куди їхати) не на береги Тихого океану, а на Сицилію, відому ще з античних часів культом тіла (саме через стару грекиню, служницю Мариніну в тексті повідомляється, що американка мала прекрасне тіло), що, на нашу думку, слід потлумачувати не лише як захоплення його красою, але й увагою до його потреб і бажань. Акт оголення героїні сприймається як усвідомлення нею своєї тілесності й окремішності існування. Пізніше зауваження «в ту мить, як одягалася знову, ставала сірою і невидимою» [3, с. 221], дозволяє декодувати одяг як символ цивілізаційного знецінення тіла і людської особистості на користь умовностей. Проживаючи життя за суспільним шаблоном, героїня не зауважувала своїх потреб поза функціями дружини, матері чи доньки. Не випадковим є й вибір одягу – пеньюар. Зазвичай цей різновид домашнього жіночого одягу, що виготовлявся з напівпрозорих тканин, не стільки прикривав тіло жінки, скільки підкреслював його сексуальність. Показовою в цьому сенсі є мікроситуація, коли чоловік, приїхавши провідати дружину, соромиться дивитися на оголену жінку, з якою він народив дитину. У підтексті цього зринає думка про те, що інтимне життя у подружжі зводилося до дітонародження. Отож Лоренс вдало «грає» на культурних смислах згаданих жіночих речей.

У новелі чітко окреслюється взаємозв'язок одягу й соціокультурних орієнтирів Джульєтти й Мориса (вона оголена, він одягнений), які протиставляються одне одному за темпераментом і життєвими стратегіями. Якщо в рухах жінки наскрізними є конотації свавільності і сексуальності, то в надмірно вихованій поведінці чоловіка – скутість і страх перед своїми емоціями («Його

пригнічену, нервову душу охопив справжній трепет <...>» [3, с. 233]; «Він був приголомшений від захоплення, але разом із тим до смерті розгублений. Що робити з самим собою?» «З усе зростаючим захопленням він, все менше соромлячись, знову і знову крадькома поглядав на неї» [3, с. 234]). У розумінні такого стану бізнесмена важливим є зауваження дружини: «Золотисто-сірі очі його нагадували очі тварини, що виросла в неволі спіймана зовсім молодою» [3, с. 237]. Відкидання героїнею одягу, слід потлумачити як відкидання цивілізаційних поведінкових стереотипів, через які чоловік соромиться дивитися на свою оголену дружину і ще більше соромиться роздягнутися сам, стримуючи й приховуючи свої емоції, мов равлик у мушлі. Наскрізні образи оголеного сонця й оголеної жінки втілюють їхні рівноцінні інтенції [3, с. 217, 221].

Тільки опинившись поза межами побутування чоловіка і матері та відкинувши надмірну опіку над сином, жінка усвідомила смак життя і найголовніше – свою окремішність, що демонструється в новелі через особливості використання імен. Так, у першому розділі озвучено лише ім'я чоловіка (Морис), стосовно себе й інших жінка оперує словами, які вказують на родинний (чоловік, дружина, дитина, мати) чи професійний (няня, капітан) статуси. Уже після того, як молода жінка прибула на Сицилію, її уперше названо на ім'я (Джульєтта), і лише в четвертому розділі у спілкуванні Мориса і Джульєтти зринає ім'я їхнього сина (Джонні). На нашу думку, такий порядок уведення імен у тексті демонструє етапи особистісного становлення американки: якщо до подорожі вона мислить себе як частину родини, у якій індивідуальністю наділений хіба що чоловік (тому й має ім'я лише він!), то на Сицилії вона починає мислити про себе як окрему людину, яка не мусить комусь підпорядковуватися. Кожен має право на своє життя, не претендуючи на життєвий простір іншої людини. У художній реальності Лоренса це реалізується через домовленість подружжя жити окремо, коли чоловік час від часу буде приїждати до дружини. В аспекті прагнення героїні роз'їхатися з чоловіком, це стає формою її звільнення як людини, яка вже не мусить

підпорядковувати своє існування іншій людині.

Висновок (Conclusions). Отже, новела «Сонце» є художнім дослідженням внутрішнього ества жінки, її відчуттів та емоцій. Визначальною особливістю написаного чоловіком твору є те, що носієм точки зору в останньому є жінка, що загалом було нетиповим для літератури від античності і до початку XX століття.

Список використаних джерел

1. Кулакевич Л. Особливості інтерпретації мотиву сплячої красуні в новелі Д.Г. Лоренса «Принцеса». *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія: Філологічні науки. Вип. 2 (22). 2021. С. 33–42.
2. Кулакевич Л. Особливості трансформації образу Великої Матері в новелі Д. Г. Лоренса «Прекрасна Дама». *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія: Філологічні науки. Вип. 1 (23). 2022. С. 91–99.
3. Лоуренс Д. Г. Солнце. *Запах хризантем* / Д.Г. Лоуренс. Москва . АСТ, 2010. 288 с.
4. Лоуренс Д. Г. Фантазия на тему о бессознательном. Психоанализ и бессознательное. Порнография и непристойность. Москва : Эксмо, 2003. 480 с.
5. Стирнік Н. Новелістика Д. Г. Лоренса: мотивно-тематичний комплекс і жанрові стратегії: дис. канд. філол. наук: 10.01.04 / Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2021. Дніпро, 2021. 216 с.
6. Bo T. An Ecofeminist Interpretation of Sons and Lovers. *Theory and Practice in Language Studies*. 2018. Vol. 8, № 11. P. 1499–1503.
7. Burnley D. D. H. Lawrence, «Fanny and Annie». *The History of the English Language*, 2020. P. 390–396.
8. Gökçek A. The Significance of Epiphany in D.H. Lawrence's Short Story «The Odor of Chrysanthemums». *Advances in Language and Literary Studies*. 2020. Vol. 11, № 5. P. 32.
9. Gunnarsdóttir C. M. Technologies of Affect in D. H. Lawrence's Lady Chatterley's Lover. *Nordic Journal of English Studies*. 2020. Vol. 19, №5. P. 155–179.

Уважаємо, що порушуючи гендерну проблематику, англійський письменник прагнув ословити загроженість людини від депресії в індустріальному суспільстві, де особистісні потреби витискаються на маргінеси свідомості і буття. І соціокультурне побутування жінки на початку XX століття є найбільш презентативним у цьому аспекті.

10. Kun Zhu. The Translation of Sex-related Content in Lady Chatterley's Lover in China. *Theory and Practice in Language Studies*. 2020. Vol. 10, №8. P. 933–939. <http://www.academypublication.com/tpls/>
11. Martin K. Modernism and the medicalization of sunlight: D. H. Lawrence, Katherine Mansfield, and the sun cure. *Modernism – Modernity*. 2016. Vol. 23, № 2. P. 423–441.
12. Sitayeb S. Sexualized Objects in D.H. Lawrence's Short Fiction: Eros and Thanatos. *Journal of the Short Story in English*. 2018. № 71. P. 133–147.
13. The Complete Poems of D. H. Lawrence. Ware, 2002. 704 p.
14. Villanueva M. C. A Reluctant Awakening: Transgression and the Sleeping Beauty Motif in D. H. Lawrence's «The Thimble». *Journal of the Short Story in English*. 2017. №68. P. 81–97.
15. You X. Animal Vision and Life Consciousness –'Horse' in D. H. Lawrence's 1920s Short Stories. *English Language and Literature Studies*. 2021. Vol. 11, №2. P. 78.
16. Zangenehpour F. Sexual Politics Revised: A Feminist Re-Reading of D. H. Lawrence's The Rainbow and Women in Love. *Nordic Journal of English Studies*. 2020. Vol. 19, № 5. P. 181–201.

References

1. Kulakevych, L. (2021). Osoblyvosti interpretatsii motyvu splyachoi krasuni v noveli D. H. Lawrence «Pryntsesa» [Peculiarities of the interpretation of the princess archetype in D. H. Lawrence's novella «Princess»]. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. Issue. 2, no. 22, 33–42. [in Ukrainian].
2. Kulakevych, L. (2022). Osoblyvosti transformatsii obrazu Velykoi Materi v noveli D. H. Lawrence «Prekrasna Dama»

[Specifics of transformation of the big mother image in the short story by D. H. Lawrence «The Lovely Lady»]. Alfred Nobel University Journal of Philology. Issue. 1, no. 23, 91–99. [in Ukrainian].

3. Lawrence, D. H. (2010). Solntse [Sun]. Zapakh khryzantem [Odour of Chrysanthemums]. Moscow. AST, 288. [in Russian].

4. Lawrence, D. H. (2003). Fantazija na temu o bessoznatel'nom [Fantasia of the Unconscious]. Psihoanaliz ibessoznatel'noe [Psychoanalysis and the Unconscious]. Moscow. AST, 170–471. [in Russian].

5. Styrnik, N. (2021). Novelistyka D. H. Lawrence: motyvno-tematychnyi kompleks i zhanrovi stratehii [Short Stories by D. H. Lawrence: Themes, Motifs and Genre Strategies]: dys. kand. filol. nauk [Thesis for a Candidate degree in Philology]: 10.01.04 / OlesHonchar Dnipro National University. Dnipro. 216 p. [in Ukrainian].

6. Bo, T. (2018). An Ecofeminist Interpretation of Sons and Lovers. Theory and Practice in Language Studies, Vol. 8, no. 11, 1499–1503. [in English].

7. Burnley, D. (2020). D. H. Lawrence, «Fanny and Annie». The History of the English Language, 390–396. [in English].

8. Gökçek, A. (2020). The Significance of Epiphany in D. H. Lawrence's Short Story «The Odor of Chrysanthemums». Advances in Language and Literary Studies, Vol. 11, No. 5, 32. [in English].

9. Gunnarsdóttir Champion, M. (2020). Technologies of Affect in D. H. Lawrence's

Lady Chatterley's Lover. Nordic Journal of English Studies, Vol. 19, no. 5, 155–179. [in English].

10. Kun, Zhu. (2020). The Translation of Sex-related Content in Lady Chatterley's Lover in China. Theory and Practice in Language Studies, Vol. 10, no. 8. P. 933–939. [in English].

11. Martin, K. (2016). Modernism and the medicalization of sunlight: D. H. Lawrence, Katherine Mansfield, and the sun cure. Modernism – Modernity, Vol. 23, no. 2, 423–441. [in English].

12. Sitayeb, S. (2018). Sexualized Objects in D. H. Lawrence's Short Fiction: Eros and Thanatos. Journal of the Short Story in English, no. 71, 133–147. [in English].

13. The Complete Poems of D. H. Lawrence. Ware. (2002). 704 p. [in English].

14. Villanueva, M. C. (2017). A Reluctant Awakening: Transgression and the Sleeping Beauty Motif in D. H. Lawrence's «The Thimble». Journal of the Short Story in English, no. 68, 81–97. [in English].

15. You, X. (2021). Animal Vision and Life Consciousness – 'Horse' in D. H. Lawrence's 1920s Short Stories. English Language and Literature Studies, Vol. 11, no. 2, 78. [in English].

16. Zangenehpour, F. (2020). Sexual Politics Revised: A Feminist Re-Reading of D. H. Lawrence's *The Rainbow* and *Women in Love*. Nordic Journal of English Studies, Vol. 19, no. 5, 181–201. [in English].

Abstract. Due to D. H. Lawrence's controversial reputation and the ambiguous reception of his works, his short stories remain underexplored. The majority of studies are devoted to D. H. Lawrence's novels, while there are few studies on his short stories. The **purpose** of the article is to analyze the features of the image of a woman in the short story "Sun". The starting point for us is the understanding that a work of art is a system of signs that need to be deciphered and thus help us to understand the author's idea. The study employs elements of motive, receptive-interpretive and psychoanalytic methods of analysis.

The study suggests that the novel "Sun" within the frame of a seemingly simple plot (a wealthy young woman is depressed and therefore travels from America to the Mediterranean Sicily) artistically unfolds the problem of women's existence in exclusion from life due to the subordination of their existence to other family members. The personal "recovery" of the heroine becomes possible by her separation from her husband, mother, and child. In the semiotics of Lawrence's text, micro images of the granite rock on the cape, heart, orange, sun, worms, and clothes bear considerable significance. For instance, the granite rock on the cape

foretells that the woman will return with a changed consciousness. And the first thing she does is change her childcare pattern. Throwing an orange serves as a symbolic act of transferring the rights to his son's life. The heroine's rejection of clothes should be interpreted as a rejection of civilizational behavioral stereotypes, and by their virtue, a man is ashamed to look at his naked wife and even more ashamed to undress, he restrains and hides his emotions like a snail in a shell. The end-to-end images of the naked sun and the naked woman embody their relevant intentions. The short story "Sun" consistently shows that the protagonist felt emotional harmony and satisfaction with life only after she was free from her mother's care and limited her care for her own child, only then she began to appreciate her body and allowed herself to enjoy the sun and peace.

Keywords: *Lawrence's short stories, the image of a woman, the image of the sun, the image of a worm, the image of clothing, the motif of sexuality, the motif of corporeality.*